

Guia del Pràcticum per a estudiants

Autoria: Lorena Becerril Balín, Adriana Ornellas Rios Da Silva i Roger Canadell Rusiñol
L'encàrrec i la creació d'aquest recurs d'aprenentatge UOC han estat coordinats per la professora: Lorena Becerril Balín
PID_00296767
Primera edició: setembre 2023

Introducció

1. Eixos del Pràcticum

- 1.1. La construcció de la identitat professional docent
- 1.2. L'ètica com a activitat reflexiva
- 1.3. L'exercici de l'*habitus* reflexiu
- 1.4. La pràctica reflexiva mediada
- 1.5. L'escriptura reflexiva
- 1.6. La competència comunicativa del professorat
- 1.7. La competència digital docent

2. Assignació del centre i pla de treball

- 2.1. L'assignació del centre i l'inici de les pràctiques
- 2.2. El pla de treball de les pràctiques

3. Figures docents i funcions

4. Metodologia de l'assignatura

- 4.1. Les fases del Pràcticum
- 4.2. Les activitats d'avaluació continuada
- 4.3. El Pràcticum i el TFM
- 4.4. L'avaluació del Pràcticum
- 4.5. L'aula virtual

Bibliografia

Introducció

La professionalització i la formació pràctica de l'estudiantat del màster universitari de Formació del Professorat d'Educació Secundària Obligatoria i Batxillerat, Formació Professional i Ensenyament d'Idiomes, en totes les seves especialitats, culmina amb l'assignatura de Pràcticum. El Pràcticum ofereix a l'estudiantat la possibilitat de conèixer l'entorn professional d'una manera vivencial. També li permet observar i analitzar un escenari professional real i concret, i reflexionar sobre aquest escenari i intervenir-hi directament.

Com afirma Tejada (2013), el Pràcticum ha de servir per crear dissonància cognitiva i incertesa en l'estudiantat, de manera que hagi de buscar respostes noves, revisar les pròpies certituds o relativitzar els principis que arrossega dels contextos acadèmics als contextos d'acció professional real.

L'assignatura consta de **14 crèdits ECTS**, que equivalen a **350 hores** de dedicació de l'estudiantat. Aquest total d'hores es reparteix en **250 hores** d'activitat presencial en un centre educatiu i **100 hores** de treball no presencial a l'aula virtual.

Les hores de pràctiques presencials es duen a terme als centres d'educació secundària i formació professional i escoles d'idiomes certificats i autoritzats com a centres formadors de pràctiques pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. L'assignació del centre de pràctiques la fa la Universitat en funció de l'oferta de centres formadors, i prioritza els centres que participen en el Programa d'innovació de centres de referència.

Les pràctiques les tutoritza i les avalua una persona de l'equip docent del centre formador experta en l'àmbit corresponent, reconeguda com a persona mentora de les pràctiques, i una persona de l'equip docent col·laborador de la UOC. Aquestes dues figures docents guien i supervisen el treball de l'estudiantat al llarg de les tres fases en les quals s'estructura el Pràcticum: **1) fase d'observació, 2) fase d'intervenció acompanyada i 3) fase d'intervenció autònoma.**

La persona de l'equip docent de la Universitat fa el seguiment de les pràctiques de l'estudiantat en coordinació amb la persona mentora del centre i vetlla perquè la teoria i la pràctica, l'acció i la reflexió es complementin mútuament per configurar un **aprenentatge basat en l'experiència** (Kolb, 1984), que ajudi l'estudiantat a emprendre un camí de construcció de la pròpia identitat professional, d'indagació sobre les implicacions ètiques de la seva praxi, de recerca en l'acció, de resolució de problemes i també de transformació i millora de la pràctica professional al llarg de la vida.

Per acompanyar l'estudiantat en l'assoliment d'aquests objectius, l'assignatura està estructurada al voltant de **cinc eixos** que tenen com a objectiu orientar la pràctica reflexiva al llarg de les tres fases del Pràcticum. Aquests eixos són els següents: 1) l'autoconeixement i la identitat professional docent, 2) l'ètica com a activitat reflexiva, 3) l'exercici de l'*habitus* reflexiu, 4) la pràctica reflexiva mediada i 5) l'escriptura reflexiva. A més, es posa un èmfasi especial en el desenvolupament i l'avaluació de la competència comunicativa i la competència digital del futur professorat.

El Pràcticum és una experiència d'integració dels coneixements i les competències que es desenvolupen al màster, però també és una experiència d'aprenentatge perquè s'hi experimenta per primera vegada la globalitat del rol professional. Tot això implica fer una immersió en un entorn complex, amb regles i maneres de fer que li són pròpies, com és el cas dels entorns professionals docents.

Resultats d'aprenentatge

Al Pràcticum s'apliquen, de manera integrada, les competències treballades al llarg del màster i és el moment en què es consolida l'adquisició d'aquestes competències mitjançant la vivència d'experiències autèntiques d'aprenentatge als centres educatius, i mitjançant, també, la participació en aquestes experiències.

Per a les especialitats d'Orientació Educativa, de Formació i Orientació Laboral, de Matemàtiques, de Tecnologia, d'Anglès i de Llengua i Literatura Catalana i Castellana, s'estableixen els resultats d'aprenentatge següents, que es concreten en cada especialitat d'acord amb l'àmbit de coneixement corresponent:

1. Practicar la planificació, la implementació i l'avaluació de propostes educatives de les matèries corresponents a l'especialització, tot considerant el potencial de les tecnologies.
2. Demostrar un bon domini de la llengua oral i de la llengua escrita a la pràctica docent.

3. Desenvolupar estratègies socials per promoure un clima que afavoreixi la inclusió i que faciliti l'aprenentatge i la convivència.
4. Utilitzar processos reflexius sobre la pràctica que promoguin el desenvolupament de l'autoregulació per establir propostes de millora del procés d'ensenyament i aprenentatge.
5. Per a la formació professional, definir la tipologia empresarial corresponent als sectors productius, i caracteritzar els sistemes organitzatius més comuns a les empreses.
6. Respecte a l'orientació, intervenir en l'avaluació psicopedagògica i l'assessorament a altres professionals de l'educació, a l'estudiantat i a les famílies.
7. Reconèixer, comprendre i analitzar les causes i els efectes de les desigualtats per raó de sexe i gènere.
8. Comprendre i actuar segons els principis ètics que guien l'exercici professional.
9. Relacionar-se de manera respectuosa, assertiva i exempta de manifestacions contràries als valors i la dignitat de les persones.

En el cas de l'especialitat d'Orientació Educativa, la formació rebuda permet, a més, el següent:

1. Dissenyar propostes d'intervenció en processos d'orientació educativa i assessorament psicopedagògic, tenint en compte el potencial de les tecnologies.
2. Analitzar el context de les pràctiques a partir dels marcs teòrics desenvolupats a les matèries del màster.
3. Actuar en totes les fases d'un pla d'intervenció de l'àmbit de l'orientació educativa i l'assessorament psicopedagògic.
4. Avaluar la intervenció efectuada sobre la base del coneixement teòric i de les evidències obtingudes de la pròpia pràctica, mitjançant la pràctica reflexiva guiada i la identificació d'àmbits de millora.

Continguts

Per desenvolupar les activitats del Pràcticum, l'estudiantat ha de tenir en compte el que s'ha treballat o s'està treballant als diferents projectes i en les diferents assignatures del màster, per la qual cosa ha de tenir presents els aspectes següents:

- La construcció de la identitat professional docent.
- La dimensió ètica de la professió docent.
- Els rols i les tasques que configuren la professió docent a l'etapa d'educació secundària.
- L'observació i l'anàlisi de les pràctiques educatives i del funcionament d'un centre d'educació secundària.
- L'atenció a les necessitats específiques de suport educatiu.
- La planificació, el disseny, l'aplicació i l'avaluació d'intervencions didàctiques relatives a l'especialitat cursada.
- La reflexió, la innovació i la investigació sobre la pràctica educativa pròpia i sobre la dinàmica del centre on es duen a terme les pràctiques.
- La competència comunicativa tant oral com escrita del professorat a l'aula i en les relacions amb la comunitat educativa.
- La identificació i la gestió d'incidents crítics i de dilemes ètics.

1. Eixos del Pràcticum

1.1. La construcció de la identitat professional docent

La tasca d'educar és qüestió de vocació? És qüestió de professió? És un equilibri dinàmic entre ambdues coses? Pot haver-hi professionalitat sense vocació? I vocació sense professionalitat? Què significa ser docent en els contextos social i cultural actuals?

El Pràcticum és l'espai en el qual l'estudiantat inicia la construcció de la seva identitat professional com a docent. La identitat es construeix a partir d'experiències retrospectives i, també, a partir de les representacions de la pròpia projecció futura en funció del context i de la manera com una persona es percep a si mateixa.

“ «el aspirante a docente se expone a experiencias socializadoras apoyadas en culturas distintas e incluso antagónicas, construyendo su nueva identidad basada en la transición de una identidad “anterior” a una identidad “futura”, pero que se vive siempre en un “presente” atrapado en esas dos identidades»

(Tejada, 2013, p. 104).

Segons Freire (1998), com més se sap de si mateix (de la pròpia experiència com a persona i com a grup social), en millors condicions s'està per desenvolupar patrons d'actuació més independents i autònoms, per créixer com a persona i com a grup en un context determinat. En aquest sentit, l'autoconeixement esdevé una eina extremadament poderosa per a la construcció de la identitat professional del professorat.

1. Eixos del Pràcticum

1.2. L'ètica com a activitat reflexiva

El compromís ètic i global és una de les competències transversals de la UOC, la qual es treballa en totes les titulacions de la Universitat. Aquesta competència té per objectiu formar l'estudiantat per «actuar de manera honesta, ètica, sostenible, socialment responsable i respectuosa amb els drets humans i la diversitat».

Al llarg de totes les activitats del Pràcticum, es treballen i s'avaluen diferents dimensions d'aquesta competència, relacionades especialment amb els aspectes següents:

- **L'elusió del plagi acadèmic** o de qualsevol altre ús indegut del treball de tercers, i la citació correcta de les fonts documentals utilitzades.
- El **respecte a la diversitat cultural i de gènere**, incloent-hi l'ús no sexista de la llengua.
- La **protecció de les dades i de la privacitat** de l'estudiantat i de les seves famílies.
- El disseny i l'avaluació de propostes d'intervenció tot aplicant criteris de **qualitat, sostenibilitat i responsabilitat social**.

La competència del compromís ètic es posa especialment en relleu durant l'estada de l'estudiantat al centre de pràctiques, on aquest estudiantat ha d'actuar amb les virtuts personals i professionals que requereix l'exercici correcte de la professió, i raonar sobre temes com la justícia, l'equitat, la sostenibilitat, la igualtat de gènere o la diversitat cultural a les diferents situacions que pugui trobar durant la seva praxi educativa.

Considerant que el compromís ètic requereix un hàbit de reflexió personal i una actuació coherent amb els valors o les argumentacions morals propis, al llarg del Pràcticum la **reflexió ètica** fa permeable l'aprenentatge basat en l'experiència de l'estudiantat, però no des d'una perspectiva abstracta, sinó des d'una perspectiva basada en els casos concrets i els dilemes que hauran viscut, durant l'estada al centre de pràctiques, les persones que esdevindran professionals de l'ensenyament en un futur.

1. Eixos del Pràcticum

1.3. L'exercici de l'*habitus* reflexiu

El Pràcticum és l'espai en què el futur professorat inicia el desenvolupament de l'*habitus* de la reflexió sobre la pràctica professional.

Pierre Bourdieu defineix l'*habitus* com «un petit conjunt d'esquemes que permet una infinitat de pràctiques adaptades a situacions sempre renovades, sense constituir mai en principis explícits» (Bourdieu, 1973, p. 209). Per Bourdieu, l'*habitus* és el nostre sistema d'estructures de pensament, de percepció, d'avaluació i d'acció, la «gramàtica generativista» de les nostres pràctiques (Perrenoud, 2004, p. 13).

L'*habitus* reflexiu que el futur professorat ha d'aplicar al llarg del Pràcticum permet el desenvolupament d'un sistema d'esquemes que transfereixen, fonamenten i guien futures formes de pensar, d'avaluar les situacions que es presenten en la praxi docent i d'actuar.

És mitjançant el desenvolupament del diari de pràctiques, al llarg de l'assignatura, que l'estudiantat inicia l'exercici de l'*habitus* reflexiu.

1. Eixos del Pràcticum

1.4. La pràctica reflexiva mediada

La pràctica reflexiva en la formació inicial del professorat implica que hi hagi el procés de mediació d'una persona de l'equip docent experta que acompanyi i orienti l'estudiantat a l'hora d'iniciar-se en la professió docent. En aquest procés, també hi intervenen altres agents mediadors, com ara el professorat, amb el qual l'estudiantat interactua i comparteix experiències al centre; les famílies, i el mateix alumnat.

Esteve (2011) defineix la figura del professorat mediador com la persona que acompanya de manera constructiva el procés reflexiu, a partir de les mateixes experiències de la persona que fa d'aprenent; que comprèn la formació com a construcció del coneixement, i no com a transmissió; que fomenta el treball en col·laboració i el contrast amb altres plantejaments més complexos per poder evolucionar, i que ajuda el futur professorat a assolir l'autonomia en el procés de formació, mitjançant la reflexió. En aquest sentit, la persona de l'equip docent experta i medidora adopta diferents rols, segons els quals: guia i orienta, dinamitza, fa d'experta i actua com a model i exemple. No obstant això, cal que el professorat en formació arribi a ser un agent crític que actuï lliurement i independentment de l'estructura en la qual es troba immers.

Al Pràcticum, tant la mentoria del centre de pràctiques com el professorat de la Universitat exerceixen de persones mediadores expertes en la pràctica reflexiva de l'estudiantat.

1. Eixos del Pràcticum

1.5. L'escriptura reflexiva

Al llarg del Pràcticum es posen en acció tres elements que serveixen per activar la reflexió del professorat en formació (Sparks-Langer i Colton, 1991). Aquests elements són els següents (Domingo, 2013, p. 165):

- **L'element cognitiu.** Fa referència al corpus de coneixements que el professorat necessita per prendre decisions a l'aula, i que Shulman (1987) classifica en set categories: el coneixement del contingut; els coneixements pedagògics generals; el coneixement curricular (materials, programes, etc.); els coneixements docents i la configuració professional pròpia; el coneixement de l'estudiantat i de les seves característiques; el coneixement dels contextos educatius, i el coneixement dels fonaments (filosòfics, històrics i axiològics).
- **L'element crític.** Té relació amb els aspectes morals i ètics de tot plantejament educatiu i de la manera de resoldre els dilemes que es plantegen en l'exercici de la docència.
- **L'element narratiu.** Té relació amb les narracions del professorat, és a dir, amb els relats sobre les seves experiències a l'aula, que presenten moltes formes i compleixen funcions diverses. És en aquest marc en el qual se situen els diaris docents, l'escriptura dels quals ajuda a construir el pensament reflexiu sobre les vivències objectives i subjectives del professorat (Domingo, 2013, p. 168).

Aquests tres elements es posen en acció durant el Pràcticum mitjançant l'**escriptura reflexiva del diari de pràctiques**. El diari és l'instrument activador de l'element narratiu, el qual permet contextualitzar l'experiència viscuda al centre de pràctique, procura que l'estudiantat compregui millor què passa al centre i la construcció de la realitat i afavoreix que el professorat pugui conèixer i acompanyar de manera més personalitzada l'experiència d'aprenentatge docent de l'estudiantat.

L'escriptura reflexiva del diari exigeix que l'estudiantat mantingui una mirada atenta al procés que va seguint durant el procés aprenentatge. Així mateix, l'escriptura reflexiva ajuda l'estudiantat a prendre consciència i a fer un examen crític del coneixement experiencial que va construïnt al llarg de la pràctica.

1. Eixos del Pràcticum

1.6. La competència comunicativa del professorat

Són moltes les raons que justifiquen que es consideri prioritari promoure, durant el Pràcticum, la competència comunicativa del professorat. La competència comunicativa docent té un paper clau en la generació d'ambients positius d'aprenentatge, i també és fonamental per fomentar el benestar personal i les relacions socials en la docència. Així mateix, el discurs del professorat és un model per a l'alumnat i, per tant, és necessari tenir cura dels aspectes que configuren els missatges que transmet la figura docent a l'aula (la claredat de les idees, la correcció lingüística, el llenguatge precís, acurat, respectuós i inclusiu, etc.). No podem oblidar, tampoc, que la comunicació del contingut propi de la disciplina en el marc de l'aprenentatge competencial requereix adaptar el llenguatge a diferents registres que permetin negociar significats amb l'alumnat.

1. Eixos del Pràcticum

1.7. La competència digital docent

La competència digital és un dels eixos prioritaris del màster i del Pràcticum. D'acord amb el Marc de referència de la competència digital docent (*), la competència digital docent (CDD) inclou sis àrees de desenvolupament: el compromís professional; els continguts digitals; l'ensenyament i l'aprenentatge; l'avaluació i la retroacció; l'empoderament de l'alumnat, i el desenvolupament de la competència digital de l'alumnat.

En el marc del Pràcticum, l'estudiantat desenvolupa i posa en pràctica coneixements i habilitats referits a l'ús instrumental de les tecnologies en el desenvolupament de la professió docent, i també als usos didàctic i metodològic d'aquestes tecnologies, que impliquen dissenyar propostes docents innovadores en l'àmbit de l'ensenyament i l'aprenentatge orientades a fomentar la competència digital de l'alumnat.

(*) Contingut disponible només en web.

2. Assignació del centre i pla de treball

2.1. L'assignació del centre i l'inici de les pràctiques

Segons l'Ordre EDU/39/2021, de 16 de febrer, per la qual s'estableix el desenvolupament de les pràctiques professionalitzadores universitàries i d'altres institucions formadores en centres educatius formadors, serveis educatius i dependències del Departament d'Educació i s'estableix el procediment per a la selecció i acreditació de centres formadors, les pràctiques en centres educatius a Catalunya cal fer-les en **centres formadors de Catalunya acreditats pel Departament d'Educació**. Tant el contacte com l'assignació els ha de dur a terme la Universitat, per la qual cosa l'estudiantat no pot contactar amb els centres directament. Des del Servei de Pràctiques de la Universitat es fa l'assignació de les places a l'estudiantat.

“ «El centre formador constitueix un entorn d'aprenentatge on la reflexió pedagògica compartida, el treball en equip, l'aprenentatge competencial centrat en l'estudiant, l'acció tutorial i orientadora, i la implicació amb l'entorn són elements clau per promoure un model de professorat competent i compromès amb l'èxit educatiu de tot l'alumnat.»

(Departament d'Educació. Ordre EDU/39/2021, de 16 de febrer)

La Universitat s'ha de comunicar amb la coordinació de les pràctiques del centre, la qual ha de confirmar la disponibilitat de la plaça i designar una persona mentora per acompanyar i supervisar les pràctiques de l'estudiantat. La Universitat ha d'informar l'estudiantat del nom del centre assignat i de les dades de contacte de les persones de referència. A partir d'aquest moment, l'estudiantat pot contactar amb el centre mitjançant la coordinació de les pràctiques o adreçant-se directament a la mentoria. En aquest primer contacte, l'estudiantat ha de concretar amb la coordinació de les pràctiques i la mentoria del centre la data d'inici de les pràctiques i, posteriorment, el pla de treball que haurà de desenvolupar durant les diferents fases del Pràcticum.

Les pràctiques als centres comencen a partir de la segona quinzena de novembre. La data exacta d'inici, comuna per a tot l'estudiantat del màster, l'estableix cada curs acadèmic el Departament d'Educació, i es publica mitjançant els canals de comunicació de la Universitat i l'aula virtual. Les hores de pràctiques al centre no es poden compactar, i s'han de distribuir al llarg del curs acadèmic (de novembre a abril), per tal de coordinar les activitats d'avaluació continuada que es duen a terme a l'aula virtual amb les activitats que es desenvolupen al centre.

La Universitat té signat un conveni amb el Departament d'Educació que regula legalment la relació entre la Universitat i els centres que reben estudiantat en pràctiques. Tot l'alumnat del màster, abans d'iniciar les pràctiques, ha de signar un protocol d'adhesió que fa referència a aquest conveni marc i que en regula les pràctiques.

2. Assignació del centre i pla de treball

2.2. El pla de treball de les pràctiques

El pla de treball és el document marc que regula l'estada de l'estudiantat al centre i estableix els mecanismes de seguiment de la mentoria. Aquest document ha de plasmar, també, la distribució de les 250 hores de permanència de l'estudiantat al centre al llarg de les tres fases del Pràcticum (observació, intervenció acompanyada i intervenció autònoma). Aquestes hores no es poden compactar i s'han de distribuir al llarg de tot el curs acadèmic (de novembre a abril).

El pla de treball s'ha de consensuar i definir amb la mentoria del centre, i s'ha de lliurar al professorat del Pràcticum de la Universitat al llarg de les primeres setmanes de pràctiques. Les dates específiques del lliurament del pla de treball s'estableixen al cronograma de l'aula virtual al començament de cada curs acadèmic. Així mateix, és el professorat del Pràcticum de la Universitat la persona responsable d'informar l'estudiantat i la mentoria del centre d'aquestes dates, i també de facilitar el model o la plantilla del pla de treball que calgui emplenar.

És molt important que l'estudiantat tingui en compte que la mentoria del centre l'acompanyarà en el seu procés d'aprenentatge; per tant, ha de mostrar una actitud proactiva i de col·laboració davant de les propostes que se li formulin, sempre que siguin coherents amb el període d'aprenentatge que suposen les pràctiques. Durant l'estada al centre, l'estudiantat també ha de ser curós amb les relacions que estableix amb totes les persones que hi treballen i ha de mostrar en tot moment respecte vers la comunitat educativa. També cal que l'estudiantat sigui molt curós amb la gestió de la informació a la qual tingui accés, i que mantingui sempre una actitud ètica i professional.

3. Figures docents i funcions

Hi ha diverses figures docents que intervenen en aquesta assignatura:

- **Professorat responsable de l'assignatura (coordinació del Pràcticum de la Universitat).** La Universitat té, per a cada especialitat del màster, un professor, una professora o un equip de professorat que coordina les pràctiques. Aquesta figura docent és la responsable de dissenyar la proposta formativa de l'assignatura, i també d'establir-ne els criteris i els procediments d'avaluació. Així mateix, coordina l'equip docent que tutoritza el Pràcticum de l'estudiantat a la Universitat en el desenvolupament de la tasca docent i vetlla pel bon funcionament de l'assignatura en la seva dimensió acadèmica. A més a més, forma part de la Comissió de Pràcticum, encarregada de gestionar les relacions que s'estableixen entre les tres parts implicades en el Pràcticum: la tutoria de les pràctiques de la Universitat, l'estudiantat, i la mentoria del centre.
- **Professorat del Pràcticum (tutoria de les pràctiques de la Universitat).** El professorat del Pràcticum de la Universitat és el responsable de fer el seguiment i l'avaluació individuals de les pràctiques de l'estudiantat. És el que dissenya el treball que ha de fer l'estudiantat durant el Pràcticum i el que el guia en el desenvolupament de les diferents activitats que ha de dur a terme a l'aula virtual. També manté un contacte directe amb la mentoria del centre al llarg de les diferents fases del Pràcticum per garantir la coherència i la connexió de la feina que l'estudiantat fa al centre amb les activitats que desenvolupa a l'aula. Així mateix, vetlla perquè es compleixi correctament el pla de treball establert a l'inici de les pràctiques, i facilita a la mentoria del centre les pautes i els instruments per avaluar l'estudiantat al centre. La comunicació entre el professorat del Pràcticum de la Universitat i l'estudiantat es fa, essencialment, de manera virtual i asíncrona, mitjançant els espais de l'aula virtual de l'assignatura.
- **Coordinació del Pràcticum del centre.** La coordinació del Pràcticum del centre supervisa les pràctiques de tot l'estudiantat que, en un moment determinat, és al centre, i vetlla perquè els estudiants i el professorat mentor compleixin les seves tasques. També és responsable d'acollir l'estudiantat en pràctiques; de presentar-li el projecte educatiu, les formes de gestió i l'organització del centre, i de facilitar-li els documents necessaris.
- **Mentoria del Pràcticum del centre.** És el professorat del centre, especialista en la matèria, responsable directe d'acompanyar el procés formatiu de l'estudiantat mentre és al centre, i de supervisar-ne i coordinar-ne les accions de formació. A l'inici de les pràctiques, concreta amb l'estudiantat el pla de treball i el cronograma de les pràctiques, documents que ha de validar el professorat de la Universitat. També es coordina amb el professorat del Pràcticum de la Universitat per fer un seguiment i una avaluació correctes del treball desenvolupat per l'estudiantat durant el període de pràctiques.

4. Metodologia de l'assignatura

4.1. Les fases del Pràcticum

El Pràcticum consta de **14 crèdits ECTS**, que equivalen a **350 hores de dedicació** de l'estudiantat. Aquesta dedicació s'estructura al voltant de dues tipologies d'activitats obligatòries que tenen lloc de manera paral·lela i interrelacionada:

- **250 hores d'activitat presencial al centre de pràctiques**, on l'estudiantat observa i posa en pràctica diverses dimensions de l'acció educativa (l'elaboració de programacions didàctiques, la preparació d'avaluacions, el disseny d'activitats competencials, la gestió d'aula, el treball cooperatiu, les tutories grupals i individuals, el treball amb l'entorn, les reunions amb les famílies, etc.).
- **100 hores d'activitat no presencial a l'aula virtual de la UOC**, les quals es concreten en la realització de les proves d'avaluació contínua (PAC), mitjançant les quals l'estudiantat analitza i avalua les activitats dutes a terme al centre i hi reflexiona.

Quant a l'activitat a l'aula virtual de la UOC, cal tenir en compte que el període lectiu comença a l'octubre i dura fins al maig. Pel que fa a l'activitat presencial al centre, l'estudiantat s'incorpora al centre a partir de la segona setmana de novembre i finalitza les pràctiques aproximadament un mes abans del tancament del curs escolar (a l'abril).

Les 250 hores d'activitat presencial al centre de pràctiques es distribueixen en tres fases diferenciades i amb distinta duració. La distribució exacta del total d'hores per a les tres fases es concreta al pla de treball que l'estudiantat ha de consensuar amb la persona mentora del centre a l'inici de les pràctiques, i que ha de presentar al professorat del Pràcticum de la Universitat perquè el validi. Les tres fases del Pràcticum són les següents:

1. Fase d'observació, amb una durada d'entre 2 i 3 setmanes i un total de 40-45 hores.

Aquest període comprèn l'entrada al centre de pràctiques i el coneixement de l'espai. L'estudiantat estableix un primer contacte amb la vida escolar del centre i analitza en profunditat els aspectes d'organització i de gestió, la relació amb l'entorn, la coordinació amb els serveis externs, els diferents perfils professionals que hi intervenen, i també els rols i les funcions que desenvolupa la seva mentoria.

2. Fase d'intervenció acompanyada, amb una durada d'entre 5 i 6 setmanes i un total de 125-130 hores.

En aquest segon període, l'estudiantat duu a terme intervencions puntuals amb el professorat, l'alumnat i les famílies, amb el suport i la supervisió de la persona mentora del centre, d'una banda, i el seguiment i la reflexió del professorat del Pràcticum de la Universitat, de l'altra. En aquest moment, l'estudiantat també planifica les intervencions educatives i dissenya les unitats de programació que aplicarà més endavant, amb el suport de la mentoria.

3. Fase d'intervenció autònoma, amb una durada d'entre 3 i 5 setmanes i un total de 80-90 hores.

En aquesta tercera i última fase, l'estudiantat implementa la intervenció o la programació didàctica dissenyada a la fase anterior i en fa el seguiment i l'avaluació. També actua com a docent responsable d'un grup d'estudiants o com a responsable d'una situació d'intervenció, prenent les decisions que corresponguin per gestionar l'aula, i reflexionant en profunditat sobre la pròpia pràctica docent.

L'horari de permanència al centre no pot superar les 24 hores establertes a la normativa docent. No es preveuen excepcions en l'aplicació d'aquesta normativa.

4. Metodologia de l'assignatura

4.2. Les activitats d'avaluació continuada

Les activitats del Pràcticum i la seva temporització al llarg de les diferents fases es concreten al pla docent i als enunciats que hi ha a l'aula virtual. Aquestes activitats pretenen acompanyar l'estudiantat durant tot el procés de pràctiques, cosa que implica acompanyar-lo en tres moments diferenciats: el moment previ a l'accés al centre educatiu, el moment de les pràctiques i el moment posterior a l'experiència viscuda. Durant tot aquest procés, el mètode de la pràctica reflexiva esdevé la guia per dur a terme les activitats d'avaluació continuada (Repte).

El Pràcticum està estructurat en sis activitats o reptes. A continuació, es detalla l'objectiu de cada activitat i el pes que té la qualificació que se n'obté en l'avaluació del Pràcticum.

- **Repte 1. Què significa ser docent al segle XXI? Construcció de la identitat docent.**
L'objectiu d'aquesta primera activitat és que l'estudiantat reflexioni sobre el significat de la professió docent en els contextos social i cultural actuals, i també sobre la configuració de la identitat professional docent, tot establint un diàleg entre les experiències, les motivacions i les representacions pròpies amb les d'altres professionals de l'educació.
- **Repte 2. Per què és necessària una formació ètica del professorat?**
L'objectiu d'aquesta activitat és que l'estudiantat reflexioni sobre els principis ètics que han de guiar l'exercici professional de la persona que exerceix la docència, i també que identifiqui les estratègies adequades per gestionar i resoldre possibles incidents crítics o dilemes ètics propis de l'acció educativa.
- **Repte 3. Coneixement del centre de pràctiques.**
En aquesta activitat, contextualitzada en la primera **fase d'observació** del Pràcticum, l'estudiantat ha d'analitzar en profunditat el context del centre de pràctiques i el seu entorn, i també ha d'identificar els trets característics del perfil professional, els rols i les funcions que desenvolupa la seva mentoria.
- **Repte 4. Desenvolupament de l'habitus reflexiu.**
L'objectiu d'aquesta activitat, consistent en l'elaboració d'un diari de pràctiques que acompanyi l'estudiantat al llarg de tota l'assignatura, és promoure l'hàbit de reflexionar de manera sistemàtica sobre el conjunt d'accions observades, viscudes i implementades al llarg de les tres fases del Pràcticum. A més, aquesta activitat ajuda a vincular els coneixements teòrics treballats a les assignatures del màster amb les experiències directes al món professional.
- **Repte 5. Disseny de la situació d'aprenentatge.**
Aquesta activitat consisteix a dissenyar una situació d'aprenentatge que l'estudiantat haurà d'implementar amb l'alumnat del centre on duu a terme les pràctiques. L'activitat s'ha de dissenyar al llarg de la **fase 2 d'intervenció acompanyada** de les pràctiques, i s'ha d'aplicar i avaluar durant la **fase 3 d'intervenció autònoma**.
- **Repte 6. Informe final de pràctiques.**
Aquesta activitat representa el tancament de l'assignatura de Pràcticum. En primer lloc, l'estudiantat ha d'avaluar la implementació de la situació d'aprenentatge que ha dut a terme amb el grup classe a la fase d'intervenció autònoma. En segon lloc, ha de fer una reflexió final sobre les competències del màster que ha desenvolupat o consolidat durant el període de pràctiques al centre.

4. Metodologia de l'assignatura

4.3. El Pràcticum i el TFM

Tot i que el Pràcticum i el TFM (Treball de final de màster) són dues assignatures ben diferenciades, amb càrregues horàries i itineraris formatius propis, és del tot convenient que durant el període de pràctiques l'estudiantat reflexioni sobre possibles qüestions, temàtiques o problemàtiques educatives vinculades a la seva especialitat, i identificades durant el període de pràctiques, perquè hi pugui aprofundir al treball de final de màster. A partir de les necessitats o les problemàtiques identificades al llarg de les tres fases del Pràcticum, l'estudiantat pot, per exemple, formular possibles preguntes d'investigació que, més endavant, el poden ajudar a delimitar el problema de recerca i a formular-lo amb més precisió, amb el guiatge de la tutoria del TFM.

El plantejament de bones preguntes d'investigació al llarg del Pràcticum permet dissenyar i desenvolupar un TFM adreçat a respondre-les. L'estudiantat pot deixar constància de les reflexions al voltant d'aquestes preguntes a les entrades del diari de pràctiques de la PAC 4.

4. Metodologia de l'assignatura

4.4. L'avaluació del Pràcticum

En el context del Pràcticum, per la singularitat de l'espai de formació que representa, l'avaluació contínua (AC), que és una proposta d'aprenentatge i d'avaluació formativa i progressiva, adquireix molt de protagonisme. De fet, la qualificació final de l'assignatura s'obté a partir dels criteris següents:

- L'avaluació que emet el professorat del Pràcticum de la Universitat (60 %).
- L'avaluació que fa el mentor o la mentora del centre de pràctiques (40 %).

Pel que fa a l'avaluació del professorat del Pràcticum de la Universitat, cal tenir en compte que per superar l'assignatura és indispensable lliurar i aprovar les sis PAC que configuren l'avaluació contínua. Una nota suspesa a l'avaluació contínua significa que la qualificació final queda suspesa, ja que no es preveu que hi hagi cap examen final. Per tant, si l'estudiantat suspèn l'avaluació contínua, no podrà superar l'assignatura.

El mentor o la mentora del centre, avalua l'assoliment de l'estudiant al final de cada fase del Pràcticum i emet un informe final amb la qualificació obtinguda. En aquest sentit, és una condició indispensable que l'estudiantat compleixi de manera adequada el pla de treball establert a l'inici de les pràctiques, sota la supervisió de la seva mentoria, i que assisteixi a totes les activitats formatives proposades.

Així doncs, la nota final de l'assignatura té en compte tant la valoració final emesa per la persona mentora del centre, amb un pes del 40 % de la nota final, com la nota d'avaluació continuada de l'activitat a l'aula virtual emesa pel professorat de la Universitat, amb un pes del 60 %. **Per superar l'assignatura s'ha d'obtenir, com a mínim, un cinc en ambdues avaluacions.**

Les activitats lliurades han de ser versions originals elaborades per l'estudiantat. La manca d'originalitat de qualsevol activitat suposarà obtenir una D com a qualificació de la PAC i de l'avaluació contínua de l'assignatura, d'acord amb el que estableix l'article 102 de la Normativa acadèmica de la UOC. Així mateix, aquesta conducta pot constituir una vulneració de la Normativa de drets i deures de la UOC i, per tant, és susceptible de ser objecte d'un procediment disciplinari.

4. Metodologia de l'assignatura

4.5. L'aula virtual

Mentre que la interacció de l'estudiantat amb la mentoria del centre de pràctiques es fa de manera presencial, la interacció amb el professorat del Pràcticum de la Universitat es duu a terme de manera virtual i asíncrona mitjançant l'aula virtual de la UOC.

L'aula virtual és l'espai en què s'organitzen els recursos, les eines i la informació que l'estudiantat necessita per poder desenvolupar correctament el seu aprenentatge al llarg de l'assignatura. També és l'entorn mitjançant el qual el professorat de la Universitat presenta i avalua les activitats d'aprenentatge, fa el seguiment de l'estudiantat al llarg del Pràcticum i li ofereix una retroacció sobre la feina feta.

Per mitjà de l'aula virtual i de les eines i els espais de comunicació que ofereix, l'estudiantat pot interactuar tant amb el professorat com amb els companys i les companyes de l'aula. Aquesta aula virtual ofereix funcions diverses, com ara les següents:

- Serveix perquè el professorat del Pràcticum faci comunicacions generals i doni orientacions bàsiques al grup en relació amb les activitats d'avaluació contínua: els terminis de lliurament, les característiques, etc.
- Facilita la comunicació entre les persones que constitueixen el grup-aula, i els proporciona un espai per compartir dubtes, experiències i aprenentatges a manera de xarxa de suport recíproc.
- Proveeix fòrums de debat sobre temàtiques concretes proposades i moderades pel professorat del Pràcticum.
- Aglutina diverses eines que permeten construir conjuntament el coneixement i el treball transversal d'alguns aspectes de l'assignatura: portafolis, eines de presentació en vídeo, etc.

Bibliografía

Domingo, A. [Àngels]. (2013). *Práctica reflexiva para docentes. De la reflexión ocasional a la reflexión metodológica*. Publicia.

Esteve, O. [Olga]. (2011). Desarrollando la mirada investigadora en el aula. La práctica reflexiva. Herramienta para el desarrollo profesional como docente. A Bikandi, U. [Uri]. (coord.). *Lengua castellana y literatura. Investigación, innovación y buenas prácticas* (p. 29-48). Graó.

Freire, P. [Paulo]. (1998). *La educación como práctica de la libertad*. Siglo XXI.

Perrenoud, P. [Philippe]. (2004). *Desarrollar la práctica reflexiva en el oficio de enseñar*. Graó.

Tejada, J. [José]. (2013). Significación del prácticum en la adquisición de competencias profesionales que permiten la transferencia de conocimiento a ámbitos propios de la acción docente. *Profesorado. Revista de Currículum y Formación del Profesorado*, 17(3), 91-110.